

**Musiikin ja identiteetin väliset suhteet
populaarimusiikin näkökulmasta:
Esimerkkinä ‘The Mersey Sound’**

Veera Parkkinen

LuK-tutkielma 790351A
Maantieteen tutkinto-ohjelma
Oulun yliopisto
7.12.2020

Tiivistelmä

Musiikin ja identiteettien välisiä vuorovaikutussuhteita on tutkittu ja pohdittu useilla tieteenaloilla. Musiikin maantieteessä aihetta on tutkittu erityisesti 1990- ja 2000-luvuilla. Tällä hetkellä musiikin kiinnostavin osa-alue on populaarimusiikki, jota on saatavilla rajattomasti suoratoistopalveluissa. Tämä tutkimus keskittyy aikaan ennen suoratoistopalveluita. Tutkimuksen tarkoitus on yhdistää populaarimusiikin ajankohtaisuus ja musiikin maantieteen tutkimusperinne. Tutkimus on kirjallisuusperustainen teoreettinen työ. Aiheena on musiikin ja identiteetin väliset vaikutussuhteet populaarimusiikin näkökulmasta.

Tutkimuksen tulokset olivat odotetut: musiikin ja alueellisen, kansallisen ja kulttuuri-identiteetin välillä on monia erilaisia yhteyksiä. Musiikki vaikuttaa alueellisen identiteetin muodostamiseen ja vahvistamiseen, mutta ei ole välttämätön alueellisen identiteetin muodostumiselle. Musiikki voi olla tärkeä osa kansallista identiteettiä ja esimerkiksi vahvistaa sitä, mutta kansallinen identiteetti voi olla olemassa ilman musiikkiakin. Kulttuuri-identiteetin ja musiikin välinen suhde on tiiviimpi kuin edellisten. Musiikin kautta voi esimerkiksi muodostua alakulttuuri ja siihen kuuluva kulttuuri-identiteetti.

Tutkimukseen liittyvä esimerkkitapaus sijoittuu 1960-luvulla Liverpooliin, Englantiin muodostuneeseen The Mersey Soundiin. The Mersey Sound avaa hyvin musiikin ja alueellisen, kansallisen ja kulttuuri-identiteetin välisiä suhteita. The Mersey Sound kehitti Liverpoolin alueellista identiteettiä: entisestä satamakaupungista muodostui tärkeä musiikkimaailman keskus. The Mersey Soundin tunnetuin edustaja, The Beatles, ja siihen liittyvä massahysteria Beatlemania Yhdysvalloissa muodosti alakulttuurin. The Mersey Sound oli myös osana muodostamassa maailmanlaajuisesti levinnyttä rock-kulttuuria. The Mersey Soundista tuli tärkeä osa englantilaista kansallista identiteettiä, joka vaikutti Englannin lisäksi Kanadassa.

Alueellisen, kansallisen ja kulttuuri-identiteetin vaikutus musiikkiin liittyy lähinnä musiikin kotipaikkaan, joka vaikuttaa aina musiikkiin, vaikka yritettäisiin tehdä mahdollisimman populaaria musiikkia. Tutkimuksen jatkokysymykset liittyvät pääasiassa nykypäivän tilanteeseen. Tuoreita tutkimuksia, joissa olisi otettu huomioon suoratoistopalveluiden vaikutus, on suhteellisen vähän. Toisaalta aika ennen suoratoistopalveluita, kuten Spotifyä, on tärkeä pohja tutkimuksille, joihin sisältyvät myös suoratoistopalvelut.

Sisältö

1 Johdanto	4
2 Teoreettiset lähtökohdat	5
2.1 Paikka	5
2.1.1 Alue	6
2.1.2 Paikan tuntu (sense of place)	7
2.1.3 Globalisaatio	7
2.2 Populaarimusiikki	8
2.2.1 Maailmanmusiikki	9
2.2.2 Musiikin maantiede	10
2.3 Identiteetti	11
2.3.1 Alueellinen identiteetti	11
2.3.2 Kulttuurinen identiteetti	12
2.3.3 Kansallinen identiteetti	13
3 Musiikin vaikutus identiteettiin	13
3.1 Musiikki ja alueellinen identiteetti	15
3.2 Musiikki ja kulttuuri-identiteetti	16
3.3 Musiikki ja kansallinen identiteetti	17
4 The Mersey sound	18
5 Yhteenveto	20
6 Lähteet	23

1 Johdanto

Musiikin kuuntelusta on tullut osa lähes kaikkien suomalaisten arkea. Kaskisen ja Puukan mukaan päivittäin musiikkia kuuntelee reilusti yli 90% suomalaisista. Suuri osa (80%) musiikin kuuntelusta on kuitenkin niin kutsuttua taustakuuntelua. Aktiivisen kuuntelun osuus on noin 20% kaikesta musiikin kuuntelusta. (Kaskinen ja Puukka 2019)

Musiikin kuuntelu on muuttunut viimeisen vuosikymmenen aikana rajusti. Nikula (2019) kirjoittaa Keskipohjanmaa -lehden pääkirjoituksessaan: ‘‘Syynä on Spotify, maailman suosituin musiikin suoratoistopalvelu. Kaikkiaan Spotifyta kuuntelee noin 217 miljoonaa ihmistä kuukaudessa’’. Suoratoistopalveluiden yleistymisen 2010-luvun aikana on aiheuttanut CD-levyjen myynnissä romahduksen (Nikula 2019). Musiikkia kuunnellaan nykyään jatkuvasti (lenkillä, matkoilla, työpaikalla, jne.), toisin kuin esimerkiksi Nikulan (2019) mainitsemalla 1900-luvulla, jolloin musiikin kuuntelu oli pääasiassa keskittynyttä levyjen kuuntelua. Nikulan (2019) mukaan populaarimusiikkia kuunnellaan yhä enemmän. Esimerkiksi hengellisen musiikin, klassisen musiikin ja kansanmusiikin kuuntelu on vähentynyt (Nikula 2019). Esimerkiksi Anderson (2004: 742) toteaa tutkimuksessaan, että musiikin avulla torjutaan tylsyyttä ja lisätään mielenkiintoa esimerkiksi ‘‘puuduttaviin’’ kotitöihin.

Populaarimusiikin suosion kasvu ei yllätä. Populaarimusiikin nimikin jo kertoo, että kyseinen musiikki on tehty menestymään. Populaarimusiikin jatkuva kaupallistaminen vie sitä yhä suuremmille yleisöille. Koska populaarimusiikista on tullut tärkeä rooli ihmisten arkea, sitä on tutkittu monilla tieteenaloilla. Maantieteessä populaarimusiikkia ei ole sinällään tutkittu paljon, mikä on mielenkiintoista, sillä populaarimusiikki ja musiikki yleensä tarjoaa hyvät mahdollisuudet myös maantieteelliselle tutkimukselle.

Tässä kirjallisuuteen pohjautuvassa tutkimuksessa on etsitty ja selitetty musiikin ja identiteetin välisiä suhteita populaarimusiikin näkökulmasta. Tutkimukseen sisältyy suhteellisen kapea tutkimuskenttä: musiikin maantiede. Tuotetun kirjallisuuden määrä on vähäinen, mikä näkyy olemassa olevan kirjallisuuden lähteissä: lähteet lainaavat toisiaan.

Populaarimusiikki ja musiikki yleensä ovat mielenkiintoisia ja tärkeitä tutkimuskohteita. Musiikin vaikutus arkielämään kiinnostaa monilla tieteenaloilla. Kuten ensimmäisessä kappaleessa on todettu, musiikki on osa jokapäiväistä elämää. Musiikin tutkiminen on paitsi mielekäästä, myös tärkeää. Musiikilla on todettu olevan vaikutusta muun muassa mielialaan ja fyysisiin kipuihin (Eläkeliitto 2018). Maantieteellisen tutkimuksen yhdistäminen musiikin tutkimukseen antaa lopputulokseksi laajoja kokonaisuuksia, joiden

avulla ymmärretään molempiin aihekokonaisuuksiin liittyviä prosesseja paremmin, tai ainakin syvemmin.

Tapausesimerkkinä Liverpooliin 1960-luvulla muodostunut Merseybeat on mielenkiintoinen musiikin maantieteen esimerkki. Merseybeat oli ensimmäinen englantilainen äänen ja kaupungin yhdistelmä kansainvälisillä markkinoilla (Inglis 2009: 2). Merseybeatia on tutkittu myös muilla tieteenaloilla, joten siihen liittyvää kirjallisuutta on laajasti tarjolla (Inglis 2009: 2). Merseybeat ei jäänyt pelkästään alueelliseksi ilmiöksi vaan sen vaikutuksia on esimerkiksi Yhdysvalloissa (Inglis 2009: 2). Merseybeat ei myöskään kadonnut kokonaan sen edustajien lopetettua uransa, vaan jäi osaksi englantilaisuutta ja on edelleen tunnettu ympäri maailmaa (Inglis 2009: 2). Näiden vuoksi Merseybeat on erityisen mielenkiintoinen esimerkki tutkimuksen aiheeseen liittyen.

Tutkimuksessa on keskitytty seuraaviin kysymyksiin: miten musiikki vaikuttaa alueelliseen, kansalliseen ja kulttuuri-identiteettiin (1), onko identiteetin eri tasoilla vaikutusta musiikkiin vai ovatko vaikutukset yksisuuntaisia (2) ja mitkä ovat/olivat Merseybeatin suurimmat vaikutukset alueellisen, kansallisen ja kulttuuri-identiteetin näkökulmista (3). Kysymyksiin saadut tulokset esitellään ”5 Yhteenveto” -kappaleessa. Tutkimus koostuu teoreettisista lähtökohdista, musiikin vaikutuksista tarkasteltaviin identiteetteihin ja tapausesimerkistä.

2 Teoreettiset lähtökohdat

2.1 Paikka

Paikka -käsite kuvaa yleensä maantieteessä sijaintien fyysisiä ja inhimillisiä ulottuvuuksia (Oishimaya 2017). Lehtovuoren (2005: 98) mukaan paikka tarkoittaa sijaintia, jolle ihmiset antavat merkityksiä. Näin paikoista tulee merkitysten kokonaisuuksia (Lehtovuori 2005: 99). Mayn (1970: 214) mukaan paikka -käsitettä käytetään maantieteessä ainakin neljässä eri tarkoituksessa: paikka -käsite kuvaa koko maailmaa (esimerkiksi ”maapallo on ihmisen paikka” -lausahdus) (1), paikka -käsite kuvaa tilan yksikköä esimerkiksi yksittäinen kaupunki on paikka (2), paikka -käsite kuvaa tiettyä osaa tilasta tai tilan mahdollista sisältöä (3) ja paikka -käsitteellä tarkoitetaan tiettyä ja spesifiä sijaintia (eli paikka -käsitettä käytetään

sijainti -käsitteen synonyyminä) (4) (Relph 1976: 3-4). The Dictionary of Human Geography:n (2000: 582) mukaan paikka on ‘osa maantieteellistä tilaa’.

Lukermannin (1964: 169) mukaan paikan käsite tarkoittaa jotakin sijaintia ja kaikkea, mikä tekee kyseisestä sijainnista yhtenäisen ja merkityksellisen asian (Relph 1976: 3). Lukermann jakaa paikan käsitteen määritelmän kuuteen osaan: paikalla on tilallinen ulottuvuus sekä sisä- ja ulkopuoli (1), jokainen paikka on ainutlaatuinen kokonaisuus (2), paikkoja yhdistää tilallisten vuorovaikutusten systeemi (3), paikat ovat keskuksia (paikkoja itsejään) suuremmilla alueilla/maa-aloilla (4), paikat kehittyvät historiallisen ja kulttuurisen muutoksen kautta (5) ja paikoilla on merkitys, joka muodostuu ihmisten uskomusten kautta (6) (Relph 1976: 3). Lukermann (1964: 169) ei tosin tee määritelmässään eroa käsitteiden ‘paikka’, ‘alue’ ja ‘sijainti’ välille (Relph 1976: 3).

2.1.1 Alue

Maantieteessä alueella tarkoitetaan tiettyä maapinta-alaa, joka eroaa ympäröivistä alueista jonkin tarkasteltavan ominaisuuden osalta (Britannica 2009: Region). Alue muodostuu siis jonkin yhdistävän tekijän ympärille. Alueen yhdistävä tekijä voi olla esimerkiksi uskonto, hallinto tai kieli (Boudreau ym. 2011). Michel de Certeau mukaan alue on tila, joka on muodostunut vuorovaikutuksen kautta (Davis 2011: 24). Metzgerin ja Paasin (2017: 22) mukaan alueet ovat sosiaalisesti rakentuneita sosiaalisten tekijöiden kanssa ja kautta. Osa tutkimuksista ymmärtää alueen kokonaisuutena, jota muokkaavat sosiaaliset suhteet ja verkot tietyn territoriaalisen saavutettavuuden sisällä (Metzger & Paasi 2017: 23).

The Dictionary of Human Geography:n mukaan 1700-luvun tutkimusmatkailijoiden kirjoitusten pohjalta alue -käsitteelle muodostui ensimmäinen diskurssi: alueita voidaan kuvailla tiloiksi, joilla on rajat. Alueen määritelmä perustuu kuvailevaan maantieteeseen, koska tutkimusmatkailijoiden kirjoitukset perustuvat alueilla vallitseviin luonnonoloihin, joiden perusteella alueet erotettiin toisistaan. 1800- ja 1900-luvuilla alueen määritelmä muuttui akateemisessa maantieteessä. Alue nähtiin maantieteellisessä tutkimuksessa rakenneosana. Alueiden avulla maailma voitiin jakaa rajattuihin tiloihin, jotka yhdessä muodostivat suurempia kokonaisuuksia. (The Dictionary of Human Geography 2000: 687)

2.1.2 Paikkakokemus (sense of place)

Paikkakokemus (sense of place) tarkoittaa ihmisten suhdetta johonkin paikkaan. Paikkakokemus sisältää kiintymyksen tunteita paikkaa kohtaan sekä paikan merkityksellisyyttä (Adams ym. 2016). Paikkakokemusta voi ilmaista eri ulottuvuuksien, esimerkiksi tunteiden, elämäkertojen, mielikuvituksen, tarinoiden ja henkilökohtaisten kokemusten, kautta (Basso 1996). Nairnin (1965: 6) mukaan paikkakokemuksen kapein määritelmä on ‘kyky tunnistaa eri paikkoja ja eri paikkojen identiteettejä’ (Relph 1976: 63).

Paikkakokemus yhdistää psykoanalyttisen, sosiaalisen ja ympäristön prosessit, jotka muodostavat yhdessä joustavan suhteen fyysiseen tilaan (the Dictionary of Human Geography 2000: 731). Paikkakokemuksen muodostavat ihmisten kiintymyssuhteet joihinkin tiettyihin paikkoihin liittyen (the Dictionary of Human Geography 2000: 731). Paikkakokemus perustuu aina yksittäisen ihmisen ja sosiaalisten prosessien muodostamaan tunteelliseen yhteyteen jotakin paikkaa kohtaan (the Dictionary of Human Geography 2000: 732).

2.1.3 Globalisaatio

Saldanda (2002: 338) määrittelee globalisaation muodostuneina tiloina, joissa eri paikoista olevat talous, teknologia, politiikka, asiat ja ihmiset sekoittuvat. Connellin ja Gibsonin (2004: 343) määritelmä on Saldandan määritelmään verrattuna yksinkertaisempi: globalisaatio on prosessi tai joukko ihmisten toimintoja, jotka näkyvät globaalilla skaalalla uudella tavalla. Molemmat määritelmät tuovat esille globalisaation luonnetta tilallisena ilmiönä.

Globalisaatio ‘alkoi’ kolonialismista (Saldanda 2002: 338). Saldandan (2002: 338) mukaan globalisaatio oli aluksi yksisuuntaista (Euroopasta siirtomaihin) ja vasta myöhemmin muuttui kaksisuuntaiseksi. Siirtomaiden kansat pakotettiin tottumaan kulttuurien vaihteluun ja yhdistämiseen jo paljon ennen kuin länsimaalaiset kiinnostuivat esimerkiksi joogasta ja salsasta sekä muista siirtomaiden kulttuurien piirteistä (Saldanda 2002: 338). Vaikka globalisaatio vaikuttaa laajalti kulttuureihin, maailmasta ei synny yhtä homogeenista kokonaisuutta, koska paikat uudelleenpaikannetaan ja uudelleenkuvitellaan globaalien virtojen ja verkostojen vaikutuksesta (Connell & Gibson 2004: 343-344). Kulttuurien globaalit virrat ovat muuttuneet yhä nopeammiksi ja laajemmiksi, koska ihmiset liikkuvat yhä enemmän ja kauemmas (Connell & Gibson 2004: 344).

2.2 Populaarimusiikki

Populaarimusiikki on varsinkin nuorille ensisijainen vapaa-ajan vieton muoto (Bennett 2000: 34). Bennettin (2000:4) mukaan populaarimusiikki kuuluu nuorten elämään esimerkiksi yökerhoissa ja konserteissa. Tällä hetkellä suosituin musiikin kuuntelutapa ovat erilaiset suoratoistopalvelut, joista suosituin on Spotify (Iqbal 2020). *Business of Apps* -sivuston mukaan suoratoistopalvelu Spotifyllä on 260 miljoonaa aktiivista käyttäjää kuukausittain (Iqbal 2020). Sivuston mukaan 2010 -luvun kuunnelluimmat artistit ja kappaleet Spotifyssä ovat kaikki populaarimusiikin kategoriasta (Iqbal 2020).

Populaarimusiikin määritelmä on epämääräinen (Wilson 2010). Wilsonin (2010) mukaan käsitteeseen sisältyy paljon musiikkia hyvin pitkältä ajalta, joten sen tarkka määrittely on vaikeaa. Wilson (2010) määrittelee populaarimusiikin ”kevyeksi musiikiksi”, joka kattaa käsitteenä lähes kaiken klassisen musiikin ulkopuolella. Dunn ym. (2013: 36) määrittelevät populaarimusiikin ihmisten joukkoon kuuluvaksi paljon pidetyksi ja hyvin suosituksi musiikiksi.

Murphyn (2007: 40) mukaan käsitteen ”populaari” määritelmä on vaikea, koska käsitteellä voidaan tarkoittaa joko ”aitoa” tai ”kaupallista” populaarisuutta. Aito populaarisuus eroaa Murphyn (2007: 40) mukaan kaupallisesta populaarisuudesta siinä, miten populaarin käsite viittaa kulttuuriin: aito populaarisuus muodostuu kulttuurissa, joka on muodostunut olemassa olevassa yhteisössä ja kaupallisessa populaarisuudessa kulttuuri nähdään ”kaupallisena tuotteena, joka myydään massoille”. Populaarimusiikin määritelmän muodostamista vaikeuttaa myös alan jatkuva kehitys (Connell & Gibson 2003: 276). Soittimet kehittyvät, uusia musiikkigenrejä muodostuu ja uusi teknologia tuo lisää mahdollisuuksia musiikin tuotantoon sekä levitykseen.

Tietosanakirja Britannicassa (2009: Music) populaarimusiikki määritellään musiikiksi, joka on tehty kaupallisessa tarkoituksessa. Populaarimusiikin tavoitteena on Britannican (2009: Music) mukaan sekä saavuttaa että miellyttää suuria yleisöjä: kohdeyleisöt ”sijaitsevat” kaupunkimaisen kulttuurin (urban culture) vallitsemilla alueilla teknologisesti kehittyneissä yhteiskunnissa. Britannican (2009: Music) mukaan populaarimusiikille olennaista on, että sen on kirjoittanut (säveltänyt) yksi tai useampi henkilö ja, että se ei ole pitkän suullisen välityksen aikana muotoutunut nykyiseen muotoonsa. Populaarimusiikki voidaan erottaa esimerkiksi folkista ja maailmanmusiikista kvantitatiivisin keinoin: myydyin ja isoimman yleisön kerännyt musiikki on populaarimusiikkia (Connell & Gibson 2003: 4).

Populaarimusiikki sai ensimmäisen nykyisen kaltaisen "muotonsa" 1800-luvun lopulla, kun länsimainen musiikki saatiin vietyä laajemmille yleisöille (Connell & Gibson 2004: 345). Tähän syynä oli Connellin ja Gibsonin (2004: 345) mukaan musiikin levityksen edistys: ensimmäiset gramofonit saatiin markkinoille ja musiikkikappaleiden nuotteja massatuotettiin. Populaarimusiikin leviämistä edistivät myös globalisaation prosessit: musiikkia ympäri maailmaa voitiin ostaa, lähettää (radio- ja tv-lähetykset) ja kuunnella eri puolilla maailmaa (Connell & Gibson 2003: 10).

Populaarimusiikin käsite päivittyi 1940-luvun lopun ja 1950-luvun alkupuolen suosituksen uuden musiikkigenren, rock 'n rollin, myötä (Bennett 2000: 39). Rock 'n roll erosi Bennettin (2000: 39) mukaan aiemmasta populaarimusiikista nimenomaan nuoren väestön suosiolla. Visuaaliset esiintymiset esimerkiksi TV:ssä ja elokuvissa lisäsivät rock 'n roll tähtien ja yleisön välisiä siteitä (Bennett 2000: 39).

Muita olennaisia populaarimusiikin käsitteeseen ja kategoriaan vaikuttaneita musiikkigenrejä ovat rap ja kantri (Connell & Gibson 2003). Rap -musiikki ilmaisee ja korostaa yhteiskunnan ongelmia, kuten rasismia, kapitalismia ja marginalisaatiota (Connell & Gibson 2003: 75). Rap -musiikissa lyriikat ovat yleensä vihaisia ja latautuneita; äärimmäinen esimerkki on "gangsta rap" (Connell & Gibson 2003: 75). Kantrimusiikista tuli suosittua Yhdysvalloissa 1920-luvulla (Connell & Gibson 2003: 38). Kantrimusiikille tyypillistä on jatkuvuus ja suullinen siirtyminen sukupolvelta toiselle sekä perinteet maalaismaisuuksissa, työväenluokkaisuudessa ja yhteisöllisyydessä (Connell & Gibson 2003: 29).

2.2.1 Maailmanmusiikki

Käsite maailmanmusiikki keksittiin kaupallista tarkoitusta varten 1980-luvun lopulla kuvaamaan kehitysmaista alkuperää olevien musiikkigenrejen kokonaisuutta (Connell & Gibson 2003: 153; Murphy 2007: 39). Käsitteen tavoitteena oli kategorisoida populaarimusiikkia, joka ei sopinut senaikaisen kansainvälisen rockin ja popin "muottiin", jota dominoi yhdysvaltalainen ja englantilainen (populaari-)musiikki (Murphy 2007: 39). Maailmanmusiikki perustuu lähes aina toiseuteen (otherness): esimerkiksi kielellinen, etninen ja rodullinen toiseus (Murphy 2007: 39). Connellin ja Gibsonin (2003: 158) mukaan maailmanmusiikki -käsitettä on käytetty myös synonyyminä kolmannen maailman musiikille ("third world music").

Maailmanmusiikki sai 1900-luvun lopulla suosiota länsimaissa (Connell & Gibson 2003: 144), mikä aiheutti musiikkityylien alkuperän selvittämisen mahdottomuuden (Hudson 2006: 628). Ei-länsimaalaisten musiikkiperinteiden sisällyttäminen länsimaiseen populaarimusiikkiin johti maailmanmusiikin suosioon; esimerkiksi banjo (alkuperä Afrikassa) otettiin käyttöön yhdysvaltalaisessa musiikissa ja sitar (alkuperä Intiassa), jonka the Beatles oli ottanut jo 1960-1970 -luvuilla käyttöön (Connell & Gibson 2003: 144-145).

Maailmanmusiikki nähdään usein sekä globaalina (esimerkiksi reggae levinnyt Jamaikalta kaikkialle maailmaan) että lokaalina/paikallisena (maailmanmusiikilla yhteyksiä tiettyihin paikkoihin ja alueisiin) (Connell & Gibson 2004: 344, 346). Maailmanmusiikin luokittelu riippuu sosiaalisesta, poliittisesta ja demografisesta/väestötieteellisestä kontekstista (Connell & Gibson 2004: 350). Esimerkiksi salsa (latinalaisesta Amerikasta lähtöisin) kuuluu maailmanmusiikin kategoriaan esimerkiksi Euroopassa; Yhdysvalloissa salsaa ei luokitella maailmanmusiikiksi, sillä valtiossa on (suuri) osa väestöstä on latinalaisamerikkalaisia.

2.2.2 Musiikin maantiede

Musiikki on jatkuva tilallinen ilmiö (Connell & Gibson 2003: 1). Musiikin avulla luodaan ja muokataan tiloja (Connell & Gibson 2003: 192). Musiikki on läsnä tilojen ja tilallisuuden luomisessa, työstämisessä, kartoituksessa ja muistelussa (Revill 2016: 241). Esimerkiksi yksilöille musiikki on resurssi, jonka avulla voidaan muokata sitä tilaa, jossa eletään (Bennett 2000: 195). Musiikin avulla voidaan myös muokata ihmisten käyttäytymistä ja tiedottaa tapoja olla tietyissä sosiaalisissa tiloissa; esimerkiksi yökerhoissa kuuluva tanssimusiikki viestii, että tilassa kuuluu tanssia (Bennett 2000: 195).

Musiikin tutkiminen maantieteessä on ollut käsitteellisesti rajoittunutta ja kuvailevaa (Hudson 2006: 626). Connellin ja Gibsonin (2003: 2) mukaan musiikkia tulisi ajatella maantieteessä ainakin paikan, liikkeen, perimän ja dynamiikan käsitteiden kautta. Musiikin tutkiminen maantieteessä alkoi 1920-luvun loppupuolella, kun alettiin tutkia musiikkia ja ääniä osana maisemia (Connell & Gibson 2003: 11). Yksi ensimmäisistä äänimaisemien tutkijoista oli suomalainen maantieteilijä Granö (Revill 2016: 242). Ihmismaantieteessä musiikki on jätetty suurelta osin huomiotta (Connell & Gibson 2004: 342) ja suurin osa musiikin tutkimuksesta maantieteessä keskittyy länsimaalaiseen musiikkiperinteeseen: maailmanmusiikki on jätetty lähes kokonaan huomiotta (Connell & Gibson 2004: 343).

Musiikin sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia voidaan tutkia kaupunki- ja maalaismaisissa ympäristöissä, joissa musiikki kuuluu jokapäiväiseen elämään (Bennett ym. 2004: 2). Musiikin, tilan ja paikan suhteiden ymmärrys edellyttää useiden osatekijöiden päällekkäisyyttä sekä musiikin harjoittamisen sosio-kulttuurisen taustan ymmärtämistä (Bennett ym. 2004: 2).

2.3 Identiteetti

Identiteetti -käsitettä alettiin käyttää ja tutkia 1960-luvulla psykologiassa (Broughton 2020: 939). Broughtonin (2020: 939) mukaan identiteetti tarkoittaa sitä, miten ihmiset määrittelevät itsensä sosiaalisten piirteiden ja ryhmä yhteyksien esimerkiksi ”iän, sukupolven, sukupuolen, seksuaalisuuden, etnisyyden, alueen, kansallisuuden, maahanmuutto statuksen, uskonnon, sosioekonomisen luokan tai vamman” perusteella.

Identiteetit ovat jatkuvassa liikkeessä ja muutoksessa sekä rajun historioinnin kohteena (Hall 1996: 4). Hallin (1996: 4) mukaan identiteetit koskevat enemmän joksikin tulemisen kuin jonakin olemisen prosessia: identiteetit eivät vastaa kysymyksiin ”keitä me olemme” tai ”mistä me tulemme”, vaan ennemminkin ”miksi voimme vielä tulla”, ”miten meitä on edustettu” ja ”kuinka se vaikuttaa siihen, miten me mahdollisesti edustamme itseämme”.

2.3.1 Alueellinen identiteetti

Alueellinen identiteetti on maantieteellinen käsite, joka tarkoittaa tunneperäistä sidosta johonkin alueeseen (Anttila-Muilu ym. 2012: 10). Alueellinen identiteetti auttaa ymmärtämään, keitä olemme ja mistä tulemme (The Dictionary of Human Geography 2000: 802). Alueellinen identiteetti koostuu eri tekijöistä ja jokaiselle henkilökohtainen kokemus. Alueelliseen identiteettiin vaikuttavat esimerkiksi sukupuoli, etnisuus, ikäryhmä, alueellisuus (Paasi 1996). Alueellinen identiteetti käsitteenä yleistyi maantieteessä 1970-luvulla. Humanistisen ja behavioraalisen maantieteen esiinnousu edistivät käsitteen yleisyyttä (Paasi 1996).

Maantieteessä ajatus alueellisesta identiteetistä on Paasin (2003: 475-476) mukaan ollut jo pitkään olemassa, ”koska perinteiset lähestymistavat alueisiin ja alueellisuuteen

yleensä ylistivät alueiden alkuperäistä luonnollisuutta, korostaen niiden "persoonallisuutta" ja harmoniaa/yhteyttä alueen ja sen asukkaiden välillä". Alueellista identiteettiä pidetään alueiden muodostumisen tärkeänä osana (Paasi 2003: 476).

Alueellista identiteettiä ei tule sekoittaa käsitteenä alueen identiteettiin. Alueellinen identiteetti on Paasin (1996) mukaan aluetietoisuutta, kun taas alueen identiteetti koostuu tekijöistä, jotka erottavat alueen muista alueista. Näitä tekijöitä ovat luonnonolot ja historia sekä esimerkiksi murre. Paasin (1996) mukaan näiden tekijöiden mukaan määräytyvät esimerkiksi odotukset alueeseen liittyen.

2.3.2 Kulttuuri-identiteetti

Dutyn (2015) mukaan kulttuuri-identiteetti tarkoittaa henkilön samaistumista "etniseen ryhmään tai kulttuuriin". Kulttuuri-identiteettiin vaikuttavat Dutyn (2015) mukaan esimerkiksi henkilökohtaiset, perheeseen liittyvät ja sosiaaliset tilanteet. Kulttuuri-identiteetit eivät ole koskaan yhtenäisiä ja enenevässä määrin rikkonaisia (Hall 1996: 4). Kulttuuri-identiteetit heijastavat ihmisten merkittäviä ja henkilökohtaisia kokemuksia ja historiaa (Luoma 2005a). Luoman (2005b) mukaan kulttuuri-identiteetit voivat muuttua esimerkiksi sosiaalisten, taloudellisten tai poliittisten syiden vuoksi.

Luoman (2005a) mukaan kulttuuri-identiteetti -käsite on yläkäsite kahdelle muulle identiteetille: rodulliselle ja etniselle identiteetille. Rodullinen identiteetti muodostuu ryhmälle ihmisiä, joilla on esimerkiksi yhteinen sukulinja tai perimä: esimerkiksi ihonväri, kasvojen muoto tai silmien muoto (Luoma 2005a). Etnisen identiteetin tapauksessa ihmisryhmää yhdistävä tekijä voi olla esimerkiksi kulttuuri, kieli tai uskonto (Luoma 2005a). 1990-luvun lopulta alkaen "rodullinen" ja "etninen" -käsitteiden käyttöä vähennettiin ja tilalle tuli "kulttuuri" -käsite (Luoma 2005a); tämän vuoksi nykyään puhutaan kulttuuri-identiteetistä.

Nykypäivänä kulttuuri-identiteettiin vaikuttaa huomattavasti kulttuurinen globalisaatio (Dunn ym. 2013: 36). Dunnin ym. (2013:36) mukaan populaarikulttuuri on ympäri maailmaa hyvin samankaltainen: syödään samaa ruokaa monikansallisista ravintoloista (esimerkiksi McDonalds), seurataan samoja urheilulajeja (esimerkiksi jalkapalloa), kuunnellaan samaa musiikkia (esimerkiksi populaarimusiikki) ja katsotaan samoja elokuvia (useita esimerkkejä). Toisaalta, kuten globalisaatio -kappaleen yhteydessä

mainittu, maailmasta ei tule täysin homogeenistä kokonaisuutta jatkuvan paikkojen ja tilojen ‘‘uudelleenrakennuksen’’ myötä (Connell & Gibson 2004: 343-344).

2.3.3 Kansallinen identiteetti

Kansallisella identiteetillä tarkoitetaan Luoman (2005c) mukaan ihmisen suhdetta johonkin kansaan. Luoman (2005c) mukaan kansallisen identiteetin voimakkuus vaihtelee henkilöiden välillä ja voi vaikuttaa esimerkiksi kulttuurisen identiteetin voimakkuuteen.

Milnen ja Verdugon (2016: 2) mukaan kansallinen identiteetti tarkoittaa ihmisen kuulumisen tunnetta jotakin geopolitiittista paikkaa kohtaan. Milnen ja Verdugon (2016: 2-3) mukaan kansallisen identiteetin käsitteessä on useita ongelmia: esimerkiksi joustavuus, muuntuvuus, kuvitteellisuus tai poliittisia tarkoituksia varten keksitty käsite.

Millerin (1995: 22) mukaan kansallisilla identiteeteillä on ainakin viisi huomioon otettavaa piirrettä. Ensinnäkin kansalliset yhteisöt muodostuvat uskomusten (ihmisten uskomus kuulua samaan ryhmään muiden kanssa) kautta ja toisekseen identiteetti on historiallisen jatkumon seurausta (Miller 1995: 22-23). Millerin (1995:24) kolmannen huomion mukaan kansalliset identiteetit ovat aktiivisia identiteettejä eli ne ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Neljännen huomion mukaan kansallinen identiteetti yhdistää ryhmän ihmisiä tiettyyn maantieteelliseen paikkaan ja viidennen kansallisen identiteetin edellytys on, että samaan kansalliseen identiteettiin kuuluvilla on jotain yhteistä (Miller 1995: 24-25).

3 Musiikin vaikutus identiteettiin

Musiikki on suuri osa elämää, sillä se liittyy arkeen, juhlaan ja esimerkiksi rituaaliseen elämään (Connell & Gibson 2003: 23). Ihminen viettää päivästänsä keskimäärin viidenneksen musiikkia kuunnellen (Florida ym. 2018: 594). Tämä tarkoittaa noin 30-35 tuntia musiikin kuuntelun viikossa. Ikäryhmien välillä on vaihtelua viikottaisessa musiikinkuuntelumäärässä: nuoret kuuntelevat musiikkia keskimäärin eniten ja keski-ikäiset vähiten (Bonneville-Roussy ym. 2013: 705). Erot musiikinkuuntelumäärissä selittyvät musiikin tarkoituksella ikäryhmille: yli 30-vuotiaille musiikki on huomattavasti vähemmän tärkeää kuin alle 30-vuotiaille

(Bonneville-Roussy ym. 2013: 706). Keski-ikäisille ja sitä vanhemmille musiikin kuuntelu on lähinnä keino tunteiden säätelyyn ja ilmaisuun, kun taas nuorille musiikki on keino löytää itsensä ja muodostaa oma identiteetti (Bonneville-Roussy 2013: 703-704).

Connellin ja Gibsonin (2003: 1) mukaan musiikki liittyy sekä kulttuuriseen, etniseen että maantieteelliseen identiteettiin. Connellin ja Gibsonin väitettä tukee Hudson (2006: 626), jonka mukaan musiikin, paikkakokemuksen ja identiteettien välillä on vahvoja yhteyksiä. Hudson (2006: 626) perustelee väitettä seuraavasti: "Via variety of music genres - -, there is ample evidence to support the proposition that music has the ability to conjure up powerful images of place, feelings of deep attachment to place". Hudson (2006: 627) toteaa lainauksessa musiikilla olevan vaikutusta paikkojen kokemukseen ja myöhemmin artikkelissa toteaa musiikilla olevan hyvinkin erityinen ja aistillinen rooli paikkojen muodostuksessa. Kuitenkin paikkojen muodostuminen (pelkästään) musiikin kautta on Hudsonin (2006: 627) mukaan kyseenalaista. Kyseenalaisuutta perustelee esimerkiksi Connell ja Gibson (2002: 224) maininta Gracelandista, joka on yksi maailman suosituimmista musiikkiturismin kohteista. Graceland on muodostunut Tennesseeen Memphisiin lähes ainoastaan Elvis Presleyn musiikin ja elämän vaikutuksesta.

Connellin ja Gibsonin (2003: 15) mukaan paikkakokemuksen syntymiseen ja identiteettien muodostumiseen musiikin osalta vaikuttavat esimerkiksi kansallislaulut, musiikkiperinteet (maailmanmusiikki) ja monikansallisten artistien työ. Suurin osa erityisesti populaarimusiikista on englanninkielistä, mikä epätasa-arvoistaa monikansallisia ja paikallisia artisteja ja edistää kulttuurista globalisaatiota (Connell & Gibson 2003: 15). Paikallisten artistien kappaleet (joiden sanoitukset kansan omalla kielellä) pääsevät harvoin leviämään globaalilla skaalalla tai varsinkaan englanninkielisillä markkinoilla, toisin kuin englanninkieliset kappaleet (Connell & Gibson 2003: 15).

Musiikilliset identiteetit ovat tilallisia ilmiöitä, jotka liittyvät tiettyihin fyysisiin sijainteihin ja kulttuurien ja ihmisten liikkeeseen (Connell & Gibson 2003: 16). Musiikilliset identiteetit voivat muodostua myös virtuaalisessa ympäristössä, koska musiikki on kuultavaa, eikä aina sidoksissa tiettyyn paikkaan (Connell & Gibson 2003: 16). Musiikillisten identiteettien muodostumiseen vaikuttaa suurelta osin musiikkimaku, joka vaihtelee väestöryhmien ja maantieteellisten alueiden välillä (Florida ym. 2018: 594).

Musiikilliset identiteetit ovat tilallisen luonteensa vuoksi jatkuvasti muuttuvia ja kehittyviä kokonaisuuksia. Connellin ja Gibsonin (2003: 277) mukaan populaarimusiikin jatkuva kaupallistaminen sekä maailman epävarmuus ovat johtaneet identiteettien uudelleenmäärittelyyn ja tarkoituksen etsimiseen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että

musiikin muodostamat identiteetit (ja niiden osat) muuttuvat jatkuvasti uuden musiikin esille tulon myötä. (Connell & Gibson 2003: 277)

3.1 Musiikki ja alueellinen identiteetti

Useat paikat ovat tunnettuja niille ominaisista musiikkityyleistä (Connell & Gibson 2003: 90). Connell ja Gibson (2003: 90) antavat esimerkiksi New Orleansin, jossa muodostui ensimmäinen jazzin tyylilaji Dixieland (Britannica 2009: Dixieland) ja Seattlen, jossa muodostui ensimmäisenä alueellinen grunge "skene", joka tuli laajemmin tunnetuksi Soundgarden -yhtyeen menestyksen kautta. Musiikkityylien sijoittuminen johtuu erityisesti populaarimusiikoiden aktiivisuudesta kyseisessä paikassa sekä yleisön erityisestä huomiosta musiikkityyliä kohtaan alueella (Connell & Gibson 2003: 90). Joillakin kaupungeilla/alueilla voi olla oma tunnettu äänimaailma ("soundi"), joista Connell ja Gibson (2003:90) antavat esimerkiksi San Franciscon ja "Merseysiden" (Liverpool). Näiden kahden esimerkin ero on se, että ensimmäisessä kyseessä on nimenomaan musiikkityyli ja sen pioneerit tietyillä alueella, kun taas toisessa kyseessä on äänimaailma, joka voi koostua useista musiikkityyleistä ja artisteista.

Musiikilla on tärkeä rooli paikkakokemuksen muodostamisessa (Bennett ym. 2004: 2). Musiikin avulla ihmiset voivat muodostaa ja määrittää suhdettaan jokapäiväiseen ympäristöön (Bennett ym. 2004: 2). Esimerkiksi musiikkiesitysten avulla ihmisten tuntevat elävänsä ja kuuluvansa ryhmään (ryhmäidentiteettiin) hetken ajan (Morton 2005: 670). Useiden ihmisten muodostamien paikkakokemusten avulla muodostuu alueellinen identiteetti. Populaarimusiikki liittyy aina johonkin paikkaan ja muutoksiin materiaalisessa tilassa (Connell & Gibson 2003: 221). Populaarimusiikin sidosta paikkoihin hyödynnetään yleensä kaupallisissa tarkoituksissa, kuten turistikohteiden mainonnassa (Connell & Gibson 2003: 221). Alueellinen identiteetti, jonka muodostumiseen musiikki on ollut osallisena, muokkautuu, kun sen muodostunutta musiikkia käytetään kaupallisessa tarkoituksessa (Connell & Gibson 2003: 221). Alueen ulkopuolelta tulevat (esimerkiksi turistien) mielikuvat muokkaavat alueen asukkaiden mielikuvia alueesta, ja näin muokkaavat alueellista identiteettiä (Connell & Gibson 2003: 221).

3.2 Musiikki ja kulttuuri-identiteetti

Populaarimusiikki on tärkeä osa sekä henkilökohtaisen että yhteisöllisen kulttuuri-identiteetin muodostusta (Connell & Gibson 2003: 117). Bennettin (2001: 1) mukaan populaarimusiikin ympäri maailmaa tuomat tyylit ovat vaikuttaneet 1950-luvulta eteenpäin nuorisokulttuuriin. Populaarimusiikin ja nuorisokulttuurin väliset yhteydet ovat olleet mielenkiinnon kohteena useilla tieteenaloilla (Bennett 2000: 1). Nuorisokulttuuria ajatellaan monesti (globaalin) valtakulttuurin alakulttuurina. Populaarimusiikki territorialisoi alakulttuurin identiteettiä eli alakulttuurien muodostamat tilat ovat oikeita ja metaforisia aukkoja valtakulttuuriin nähden (Saldanda 2002: 346). Saldandan (2002: 346) mukaan kyseisten aukkojen sisäpuolella on kokemus globaalista nuorisokulttuurista ja ulkopuolella on "muut": esimerkiksi vanhemmat, korkeasti koulutetut, poliitikot ja köyhät. Aukkojen sisäpuolella vallitsee vahva tuntemus yhteenkuulumisesta, eli vahva kulttuuri-identiteetti.

Leonardin (2005: 526) mukaan perinteinen musiikki osallistuu huomattavalta osin kulttuuri-identiteetin muodostumiseen. Leonardin (2005: 519) tutkimuksessa haastateltavat totesivat kotimaan (Irlannin) musiikkiperinteen kuuluvan omaan elämään ja omaan identiteettiin, vaikka kyseessä olikin toisen ja kolmannen sukupolven irlantilaisia. Leonardin tutkimus vahvistaa Connellin ja Gibsonin (2003: 193) väitettä siitä, että musiikki vahvistaa joissain tapauksissa kulttuuri-identiteettiä.

Musiikin ja kulttuuri-identiteetin suhdetta voidaan käyttää esimerkiksi kaupallisissa tarkoituksissa (Connell & Gibson 2003: 228). Musiikkiturismissa on esimerkiksi hyödynnetty musiikin kautta muodostuneita alakulttuureja markkinoinnissa: esimerkkinä Grateful Dead -yhtyeen fanien muodostama alakulttuuri San Franciscossa (Connell & Gibson 2003: 228). Musiikki on 1960-luvulta alkaen auttanut esimerkiksi maahanmuuttajia sopeutumaan uuteen kulttuuriin ja omaksumaan uuden paikallisen kulttuuri-identiteetin (Bennett 2000: 103).

3.3 Musiikki ja kansallinen identiteetti

Musiikki yhdessä muiden kansallisten taideperinteiden kanssa vaikuttaa kansallisen identiteetin muodostumiseen ja ylläpitämiseen (Connell & Gibson 2003: 118). Useissa kansoissa edellinen tarkoittaa kansallislauluja, populaarimusiikin perinteitä, klassista musiikkia ja musiikkilähettiläitä: esimerkiksi Jean Sibeliuksen säveltämä Finlandia kuvaa suomalaisuutta, ja ABBA oli yksi Ruotsin suurimmista musiikkilähettiläistä (Connell & Gibson 2003: 118).

Kansallisen identiteetin ja musiikin suhde on hyvin erilainen kuin musiikin ja kulttuuri-identiteetin tai alueellisen identiteetin. Musiikki ja kansallinen identiteetti eivät esimerkiksi ole olennaisia toistensa suhteen eli kansallinen identiteetti voi olla olemassa ilman musiikkia ja toisinpäin (O'Flynn 2007: 20,24). Kansallisen identiteetin ja musiikin väliset suhteet ovat kuitenkin aina sosiaalisesti rakentuneet ja näin ollen hajanaisia (O'Flynn 2007: 24, 37). Musiikki voi kuitenkin olla osatekijänä kansallisen identiteetin muodostumisessa (O'Flynn 2007: 29). Mikäli musiikki on mukana kansallisen identiteetin muodostumisessa, globaalit tavoitteet ja arvot voivat tulla osaksi prosessia (O'Flynn 2007: 29).

Johnsonin (2010: 1) mukaan kansallisen identiteetin ja musiikin välisen suhteen voi määritellä kahdella tavalla. Ensimmäisen mukaan on olemassa musiikkia, joka esittää tai on esittävinään jotain kansallista identiteettiä (Johnson 2010: 1). Toisekseen kansojen sisällä on olemassa musiikkia, jolla voi olla selvästi erottuvia vaikutteita kansan poliittisten rajojen ulkopuolelta (Johnson 2010: 1). O'Flynnin (2007: 20) mukaan musiikin ja kansallisen identiteetin suhde voidaan nähdä puolestaan joko itsenäisissä kansoissa tai monikansallisina kategorioina yhteisöllisessä identiteetin muodostuksessa. Kansallisella identiteetillä on vaikutusta musiikin tuottamisessa ja kuluttamisessa (O'Flynn 2007: 19). Muusikoiden ja yhtyeiden kotipaikkojen ja -kaupunkien perusteella voidaan päätellä musiikkiin vaikuttaneita poliittisia voimatekijöitä ja valtakulttuurin muotoja (Hawkins 2007: 180).

Eryteisesti kansallisvaltioissa kehitetty musiikkipolitiikka, jolla kannustetaan kansallista musiikin tuotantoa (Connell & Gibson 2003: 118). Kyseinen politiikka on Connellin ja Gibsonin (2003: 118-119) mukaan kolmiosainen: sensuroidaan musiikkia, joka oli ristiriidassa kansallisen identiteetin ja valtion arvojen kanssa (1), suojellaan paikallisia artisteja ja suositaan heidän töitään esimerkiksi radiosoitossa (2), ja paikallisten kulttuurien ylläpitäminen ja "suojeleminen" laajalti levinneeltä angloamerikkalaiselta populaarimusiikilta (3). Dunnin ym. (2013: 51) mukaan Singaporessa paikallisten artistien

kappaleita opetetaan lapsille esikoulusta alkaen, jotta heille muodostuisi vahvempi kansallinen (ja kulttuurinen) identiteetti.

4 The Mersey Sound

The Mersey Sound, jota kutsutaan myös nimellä Merseybeat, muodostui 1960 -luvulla Liverpooliin, Englantiin. Merseybeat on ympäri maailmaa tunnettu musiikkityyli, jonka tunnusomaiset piirteet ovat "simple guitar-dominated line-ups, with close vocal harmonies and catchy tunes". Merseybeatin muodostumisen vaikuttivat useat yhtyeet, joista tunnetuin on The Beatles. (Rate your music 2019)

Johnsonin mukaan Liverpool on yksi Englannin historian tärkeimmistä satamakaupungeista (Historic UK). Liverpoolin maantieteellinen sijainti siirtomaihin (esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan) nähden oli hyvä, joten Liverpoolin satamista kuljetettiin laivoilla tuotteita siirtomaihin ja siirtomaista tuotiin orjia Englantiin (Johnson, Historic UK). Liverpoolista tuli tärkeä teollisuuskaupunki viimeistään 1800-luvulla ja 1800-luvun loppuun mennessä, jolloin Liverpoolista tuli suurin satamakaupunki Lontoon ulkopuolella (Johnson, Historic UK).

Isossa-Britanniassa oli 1950-1960 -luvuilla hyvin vähän aktiivisuutta kotimaisessa populaarimusiikin tuotannossa (Inglis 2009: 40). 1950-luvulla Yhdysvalloissa suurta suosiota saanut rock 'n roll saapui myös Isoon-Britanniaan (Inglis 2009: 40). Inglisin (2009: 40) mukaan vuosina 1956-1958 Ison-Britannian suosituimmat yksittäiset kappaleet (singlet) olivat lähes kaikki amerikkalaista alkuperää. Inglisin (2009: 43) mukaan Ison-Britannian suosituin kotimainen musiikkigenre (1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa) oli 1950-luvun puolivälissä muodostunut *skiffle*, joka oli yhdistelmä Yhdysvaltalaisia perinteitä kuten bluesia, jazzia ja folkia. Esimerkiksi kaikki The Beatles -yhtyeen jäsenet kuuluivat johonkin *skiffle* -yhtyeeseen ennen oman yhtyeen perustamista (Inglis 2009: 43).

The Beatles -yhtye perustettiin vuonna 1957 (aktiivinen vasta 1960) Liverpoolissa ja siihen kuului neljä jäsentä: George Harrison, John Lennon, Paul McCartney ja Ringo Starr (Unterberger: The Beatles). Pohjois-Amerikasta tulleesta lavaesiintymisperinteestä poiketen The Beatles -yhtye aloitti uransa esiintymällä katumuusikoina Liverpoolissa ja Hampurissa (Inglis 2009: 44). The Beatlesin ensimmäiset levytykset, kuten "Love Me Do", olivat Merseybeatin prototyyppisiä ja ensimmäisiä genren edustajia (Merseybeat, AllMusic). The Beatlesin 1963 vuoden läpimurron jälkeen muut liverpoolilaiset yhtyeet kiinnostuivat The

Beatlesin musiikkityylistä (Inglis 2009: 46). The Beatlesin lisäksi Merseybeatin edustajiin kuuluivat esimerkiksi Searchers, Gerry & the Pacemakers ja the Big Three (Inglis 2009: 46). Kaikki yhtyeet olivat kotoisin Liverpoolista. Merseybeatille oli ominaista liverpoolilainen aksentti, joka tunnetaan nimellä 'scouse' (Atkinson 2011: 163).

‘‘When people think of Liverpool, they think of two things: football and music’’ (Patkins 2013: 19). Yhä edelleen Merseybeat on tunnettu maailmalla, vaikka The Beatles -yhtye hajosi ja lopetti kiertueet vuonna 1970 (Unterberger: The Beatles). The Beatlesin hajoamisen jälkeen muut Merseybeatia edustaneet yhtyeet jatkoivat kiertueita (Unterberger: The Beatles). Merseybeatin leviämistä ympäri maailmaa edisti Liverpoolin sijainti ja satamakaupungin historia: ihmiset eri paikoista kerääntyvät satamakaupunkeihin, mikä edistää kulttuuristen vaikutteiden leviämistä (Connell & Gibson 2003: 103).

Aiemmin mainittu ‘‘Love Me Do’’, The Beatlesin ensimmäinen single, oli Merseybeatin ensimmäisiä edustajia eikä se saanut suurta suosiota ilmestyttyään syksyllä 1962 (Inglis 2009: 46). The Beatlesin läpimurto tuli vuonna 1963, jolloin yhtyeellä oli neljä listaykkössingleä ja kaksi -albumia (Inglis 2009:46). The Beatlesin läpimurto aloitti ‘‘British Invasion’’ -nimellä kutsutun englantilaisen musiikin liikkeen Yhdysvaltoihin (Britannica 2009: British Invasion). Yhdysvalloissa The Beatlesin suosiota, suorastaan massahysteriaa, kutsuttiin ‘‘Beatlemaniaksi’’ (Inglis 2009: 46). Vuoteen 1967 mennessä englantilaislähtöiset ja amerikkalaislähtöiset artistit olivat tasa-arvoisia kansainvälisessä rock-kulttuurissa (Britannica 2009: British Invasion).

Liverpoolin lisäksi esimerkiksi Lontoossa oli 1960-luvulla useita aktiivisia ja kansainvälisesti suosittuja rock ‘n roll yhtyeitä, esimerkiksi The Rolling Stones (Inglis 2009: 53). Lontoossa ei kuitenkaan syntynyt ‘‘The London Soundia’’, mikä johtuu Inglisin (2009: 53) mukaan siitä, että menestyminen Lontoossa oli odotettavaa, eikä siinä ollut mitään erikoista. Merseybeatilla oli vaikutusta myös musiikkimaailman ulkopuolella. Inglisin (2009: 50) mukaan Merseybeatilla ja erityisesti The Beatlesilla oli vaikutusta esimerkiksi taloudellisesti, teollisesti, historiallisesti, poliittisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti.

Merseybeat muutti koko Liverpoolin aluetta: vuonna 2002 alueen lentokentän nimi vaihdettiin John Lennonin lentokentäksi (Liverpool John Lennon Airport) ja alueella on lukuisia turistikohteita The Beatlesiin liittyen: esimerkiksi John Lennonin ja Paul McCartneyn lapsuuden kodit (Inglis 2009: 50). Connellin ja Gibsonin (2003: 227) mukaan Liverpoolin alueen hylätyt osat on saatu herätettyä henkiin Merseybeat -turismilla: useita museoita, lahjatavaramyymälöitä ja The Beatlesin uran alkuaikojen tärkeiden paikkojen kopiot. Cohenin (1991) mukaan rock-musiikki, eli Merseybeat, on osa rock-kulttuuria, joka muodostui

Liverpooliin Merseybeatin myötä (Hudson 2006: 627). Merseybeat osana myös ihmisten elämäntapaa, käytäntöjä, normeja ja rituaaleja (Hudson 2006: 627; Cohen 1991).

Merseybeatilla oli vaikutusta kansalliseen identiteettiin (Connell & Gibson 2003: 125). Merseybeat koettiin osaksi ”englantilaisuutta” ja paljon myöhemmin (1990-luvulla) Merseybeatin pohjalta muodostui ”Britpop”, joka edelleen vaikuttaa englantilaisten kansalliseen identiteettiin (Connell & Gibson 2003: 125). Kirjallisuuden ja tutkimusten puutteen vuoksi ei voida tietää, onko Merseybeatilla ollut vaikutusta alueelliseen tai kulttuuri-identiteettiin.

Merseybeatin vaikutukset eivät rajoittuneet Isoon-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin, vaan ne näkyivät myös Kanadassa (Edwardson 2009: 56). Maaliskuussa 1964 Beatlemania saapui voimalla Kanadaan ja The Beatlesilla oli yhteensä kuusi top singleä kymmenen parhaan singlen listauksessa (Edwardson 2009: 60). Kanadaan muodostui lukuisia yhtyeitä, jotka kopioivat lähes kaiken The Beatlesilta ja muilta kanadalaisten suosioon päätyneiltä englantilaisyhtyeiltä (Edwardson 2009: 67). Hiustyyli, vaatetus, kappaleet (esimerkiksi ainakin ranskankielisessä Kanadassa englantilaisten yhtyeiden kappaleita käännettiin ranskaksi) ja aksentti olivat lähes identtisiä alkuperäisten englantilaisten yhtyeiden ja artistien kanssa (Edwardson 2009: 67). Beatlemanian, British Invasionin ja kanadalaisten kopioyhtyeiden vaikutuksesta Kanadaan muodostui vihdoinkin englantilainen kansallinen identiteetti, joka oli ollut pitkään kyseenalainen (Edwardson 2009: 72).

5 Yhteenveto

Kuten useaan otteeseen on todettu, musiikin ja identiteettien välillä on yhteyksiä. Identiteetin eri skaaloilla yhteydet ovat hyvin erilaisia ja poikkeavia toistensa suhteen. Kulttuuri-identiteetin ja musiikin suhde on esimerkiksi voimakkaampi kuin kansallisen identiteetin ja musiikin välinen suhde. Musiikki vaikuttaa huomattavasti kulttuuri-identiteetin muodostumiseen ja joissain tapauksissa musiikki, ja sen myötä muodostuneet osatekijät, voi muodostaa (ala)kulttuurin ja siihen kuuluvan identiteetin. Toisaalta musiikki voi olla vain pieni osa kulttuuri-identiteetin muodostumista, ja joissain tapauksissa kulttuuri-identiteetti voi muodostua täysin ilman musiikin vaikutusta. Kulttuurin olennainen osa, ainakin perinteisen ja arkipäiväisen määritelmän mukaan, on taide, johon myös musiikki kuuluu.

Kansallisen identiteetti voi muodostua ilman musiikin läsnäoloa. Tästä huolimatta musiikki voi kuitenkin olla tärkeä osa kansallista identiteettiä. Muiden yhteyksien puutteessa musiikin avulla voidaan kuitenkin vahvistaa kansallista identiteettiä, esimerkiksi kansankielisten kappaleiden soittamisella radiossa ja mainoksissa. Kuten kulttuuri-identiteetin tapauksessa, kansoilla on yleensä omat taideperinteet, joihin yleensä kuuluu musiikki jollain tavalla. Musiikin voidaan siis ajatella olevan osallinen kansalliseen identiteettiin, vaikka selkeitä artisteja ei olisi olemassa. Esimerkiksi maailmanmusiikin kategoriassa harvoin tunnetaan kappaleiden ja niiden osien alkuperäisiä esittäjiä. Siitä huolimatta maailmanmusiikki on olennainen osa kansallista identiteettiä.

Alueellisen identiteetin ja musiikin suhde on esimerkiksi suhteellisen löysä eikä näin ollen kovin oleellinen. Musiikki vaikuttaa esimerkiksi alueellisen identiteetin muodostamiseen ja vahvistamiseen, mutta ei ole millään tavalla välttämätön alueellisen identiteetin muodostumiselle. The Mersey Sound -esimerkistä huomataan, että Merseybeat ei luonut Liverpooliin uutta alueellista identiteettiä. Merseybeat muutti alueen tarkoituksen ja näin ollen myös alueellista identiteettiä: entisestä satamakaupungista tuli tärkeä musiikkimaailman kohde ja myöhemmin turistikohde.

Merseybeatin vaikutukset eivät olleet pelkästään alueellisia. Merseybeatista tuli osa "englantilaisuutta", Englannin kansallista identiteettiä ja kuten mainittu, Merseybeatin pohjalta syntyi uusi musiikkigenre "Britpop". Globalisaation vaikutuksesta levinnyt Merseybeat muodosti Yhdysvaltoihin "Beatlemanian", jota pidettiin ainakin 1960-luvun lopulla alakulttuurina. Myös Liverpoolin alueelle (ja laajalle levinnyt) Merseybeatista muodostunut rock-kulttuuri on todiste Merseybeatin, ja musiikin yleensä, vaikutuksesta kulttuuri-identiteettiin ja kulttuurien muodostumiseen. Merseybeatin vaikutukset myös Kanadassa ovat merkittäviä: erityisesti Kanadaan muodostunut englantilainen identiteetti on huomattava Merseybeatin vaikutus.

Alueellisella, kansallisella ja kulttuuri-identiteetillä on vaikutusta musiikkiin, vaikka musiikin vaikutus identiteetteihin olisi heikkoa tai huomaamatonta. Musiikki on aina kotoisin joltain alueelta, jostain kansasta ja kulttuurista, jotka vaikuttavat musiikkiin väistämättä. Musiikin esittäjien, artistien ja yhtyeiden, sekä musiikin tekijöiden (säveltäjät ym.) kotipaikat ja niiden ominaisuudet vaikuttavat aina musiikkiin. Yhteys on olemassa, vaikka tavoitteena yritettäisiin tehdä mahdollisimman "populaaria" tai alkuperätöntä musiikkia.

Vaikka tutkimuksessa saatiin varsin selkeä lopputulos, jatkokysymyksiä musiikin ja identiteettien välisestä suhteesta muodostuu. Miten musiikin ja identiteettien suhteet näkyvät ihmisten elämässä? Mikä on populaarimusiikin todellinen rooli musiikin ja identiteetin

välisissä suhteissa? Miten erityisesti nuoret kokevat musiikin osana omaa elämäänsä? Miten eri ikäryhmien väliset erot musiikin kuuntelussa vaikuttavat identiteettien ja musiikin välisiin suhteisiin? Miten tutkimuksen tulokset muuttuisivat ajankohtaisella kirjallisuudella? Tällä hetkellä tutkimuksen sisältö on ainakin osittain vanhentunutta kirjallisuuden puutteen vuoksi.

6 Lähteet

- Adams, J., Greenwood, D., Russ, A., & Thomashow, M. (2016). Sense of place. *The Nature of Cities*. 9.10.2020 <https://www.thenatureofcities.com/2016/05/26/sense-of-place/>
- Anderson, B. (2004). Time-stilled space-slowed: how boredom matters. *Geoforum* 35(6) 739-754.
- Anttila-Muilu, S., Cantell, H., Jutila, H., Lappalainen, S., Sorvali, M., & Tani, S. (2012). *GEOS 2 Yhteinen maailma*. Sanoma Pro Oy, Helsinki.
- Atkinson, P. (2011). The Beatles on BBC Radio in 1963: The ‘Scouse’ Inflection and a Politics of the Mersey Beat. *Popular music and society* 34(2), 163-175.
- Basso, K.H. (1996). Wisdom sits in places: Notes on a Western Apache landscape. Teoksessa Feld, S., & Basso, K.H. (toim.) *Senses of place*, 53-90. School of American Research Press, Santa Fe (New Mexico).
- Bennett, A. (2000). *Popular music and youth culture: music, identity and place*. Macmillan Press.
- Bennett, A., Hawkins, S., & Whiteley, S. (2004). *Music, Space and Place: Popular Music and Cultural Identity*. Ashgate.
- Bonneville-Roussy, A., Potter, J., Rentfrow, P.J., & Xu, M. (2013). Music Through the Ages: Trends in Musical Engagement and Preferences From Adolescence Through Middle Adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology* 105(4) 703-717.
- Boudreau, D., Costa, H., Hall, H., Hunt, J., McDaniel, M., Ramroop, T.,...& Teng, S. (2011). Region. *National Geography*. 9.10.2020 <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/region/>
- Broughton, J. (2020). Identity. Teoksessa Cook, D. T. (toim.) *The SAGE Encyclopedia of Children and Childhood Studies*, 939-942. Sage Publications.
- Connell, J., & Gibson, C. (2003). *Sound tracks: popular music, identity and place*. Routledge.
- Connell, J., & Gibson, C. (2004). World music: deterritorializing place and identity. *Progress in Human Geography* 28(3) 342-361.
- Davis, T. M. (2011). *Southscapes: Geographies of Race, Region, and Literature*. University of North Carolina Press.
- Dunn, K., Kong, L., & Winchester, H. (2013). *Landscapes: Ways of Imagining the World*. Routledge.
- Duty, D. (2015). Cultural Identity. *Wiley Online Library*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781118611463.wbielsi179>

- Edwardson, R. (2009). *Canuck Rock: A History of Canadian Popular Music*. University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division.
- Eläkeliitto (2018). Musiikin hyvinvointivaikutukset: Musiikki virkistää kehoa ja mieltä. *Eläkeliitto*. 18.11.2020
<https://www.elakeliitto.fi/tekemista/musiikki/musiikin-hyvinvointivaikutukset>
- Encyclopædia Britannica*. Encyclopædia Britannica, Inc. 2009. 21.10.2020
 British Invasion: <https://www.britannica.com/event/British-Invasion>,
 Dixieland: <https://www.britannica.com/art/Dixieland>,
 Music: <https://www.britannica.com/art/music>,
 Region: <https://www.britannica.com/science/region-geography>
- Florida, P., Mellander, C., Potter, J., & Rentfrow, P.J. (2018). The geography of music preferences. *Journal of Cultural Economics* 42(4) 593-618.
- Hall, S. (1996). Introduction: Who Needs 'Identity'? Teoksessa Du Gay, P., & Hall, S. (toim.) *Questions of cultural identity*, 1-18. SAGE Publications.
- Hawkins, S. (2007). Those Norwegians: Deconstructing the Nation-State in Europe through Fixity and Indifference in Norwegian Club Music. Teoksessa Biddle, I., & Knights, V. (toim.) *Music, National Identity and Politics of Location: Between the Global and the Local*, 179-189. Ashgate.
- Hudson, R. (2006). Regions and place: music, identity and place. *Progress in Human Geography* 30(5) 626-634
- Inglis, I. (2009). Historical approaches to Merseybeat: delivery, affinity and diversity. *Popular music history* 4(1), 39-55.
International encyclopedia of human geography. Elsevier 2009.
- Iqbal, M. (2020). Spotify Usage and Revenue Statistics (2020). *Business of Apps*.
<https://www.businessofapps.com/data/spotify-statistics/>
- Johnson, B. Liverpool. *Historic UK*.
<https://www.historic-uk.com/HistoryMagazine/DestinationsUK/Liverpool/>
- Johnson, H. M. (2010). Introduction. Teoksessa Johnson, H.M. (toim.) *Many Voices: Music and National Identity in Aotearoa/New Zealand*, 1-18. Cambridge Scholars Publishing.
- Kaskinen, M. & Puukka, P. (2019). Yllättävä tilasto: Musiikin kuuntelu on selvässä laskussa, vaikka sitä on helpommin saatavilla kuin koskaan aiemmin. *Yle.fi*. 22.10.2020
<https://yle.fi/uutiset/3-10795255>

- Lehtovuori, P. (2005). Experience and conflict: The dialectics of the production of public urban space in the light of new event venues in Helsinki 1993–2003. Espoo: Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies.
- Leonard, M. (2005). Performing identities: music and dance in the Irish communities of Coventry and Liverpool. *Social & Cultural Geography* 6(4) 515-529.
- Luoma, I. (2005a). 2.1 Identity. *Introduction to Intercultural Communication*. Moniviestin, Jyväskylän yliopisto. 10.10.2020
<https://moniviestin.jyu.fi/ohjelmat/hum/viesti/en/ics/11>
- Luoma, I. (2005b). 2.1.2 Properties of Cultural Identity. *Introduction to Intercultural Communication*. Moniviestin, Jyväskylän yliopisto. 10.10.2020
<https://moniviestin.jyu.fi/ohjelmat/hum/viesti/en/ics/13>
- Luoma, I. (2005c). 2.1.3 Social and Cultural Identities. *Introduction to Intercultural Communication*. Moniviestin, Jyväskylän yliopisto. 10.10.2020
<https://moniviestin.jyu.fi/ohjelmat/hum/viesti/en/ics/14>
- Merseybeat* (2019). Rate your music. <https://rateyourmusic.com/genre/Merseybeat/>
- Metzger, J., & Paasi, A. (2017). Foregrounding the region. *Regional Studies* 51(1) 19-30.
- Miller, D. (1995). *On Nationality*. Clarendon Press.
- Milne, A., & Verdugo, R. R. (2016). Introduction: National Identity: Theory and Practice. Teoksessa Milne, A., & Verdugo, R. R. (toim.) *National Identity: Theory and Research*, 1-21. Information Age Publishing.
- Morton, F. (2005). Performing ethnography: Irish traditional music sessions and new methodological spaces. *Social & Cultural Geography* 6(5) 661-676.
- Murphy, D. (2007). Where Does World Music Come From? Globalization, Afropop and the Question of Cultural Identity. Teoksessa Biddle, I., & Knights, V. (toim.) *Music, National Identity and Politics of Location: Between the Global and the Local*, 39-61. Ashgate.
- Nikula, J. (2019). Pääkirjoitus: Musiikin kuuntelu on vähentynyt, eikä cd-levyjen vaihtuminen suoratoistoon ole mikään ekoteko. *KESKIPOHJANMAA*. 18.11.2020
<https://www.keskipohjanmaa.fi/uutinen/573980>
- O'Flynn, J. (2007). National Identity and Music in Transition: Issues of Authenticity in a Global Setting. Teoksessa Biddle, I., & Knights, V. (toim.) *Music, National Identity and Politics of Location: Between the Global and the Local*, 19-38. Ashgate.
- Oishimaya, S.N. (2017). The Five Themes in Geography. *WorldAtlas*. 9.10.2020
<https://www.worldatlas.com/the-five-themes-in-geography.html>

- Paasi, A. (1996). Alueellinen identiteetti ja alueellinen liikkuvuus: suomalaisten syntymäpaikat ja nykyiset asuinalueet. *Terra* 108(4) 210-223.
- Paasi, A. (2003). Region and place: Regional identity in question. *Progress in Human Geography* 27(4) 475-485.
- Pakinkis, T. (2013) MERSEY BEAT. Music Week 26.04.2013, 18-19.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. 3rd repr. Pion.
- Revill, G. (2016). How is space made in sound? Spatial mediation, critical phenomenology and the political agency of sound. *Progress in Human Geography* 40(2) 240-256.
- Saldanda, A. (2002). Music, space, identity: Geographies of youth culture in Bangalore. *Cultural Studies* 16(3) 337-350.
- The Dictionary of Human Geography*. 4th edition. Blackwell 2000.
- The SAGE Encyclopedia of Children and Childhood Studies*. 1-4 volume. Sage Publications 2020.
- Unterberger, R. The Beatles. *AllMusic*.
<https://www.allmusic.com/style/merseybeat-ma0000012018>
- Wilson, L. (2010). Definition of Popular Music. *International Association of Sound and audiovisual Archives (IASA)*. 20.10.2020
<https://www.iasa-web.org/selection/definition-popular-music>